

อธิบดี
เลขที่ 0845
วันที่ 5 2 ก.พ. 2559
เวลา.....

ที่ รง ๐๔๐๑/ ๐๕๖๕

เรียน อธิบดี

ตามหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
ที่ รง ๐๒๐๔.๔/ว๑๗๒ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙
แจ้งเรื่อง สรุปผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย
เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม
ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้าม
สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ มาเพื่อให้กรมพัฒนา
ฝีมือแรงงานและหน่วยงานในสังกัดทราบ เป็นการประสานงาน นั้น

สำนักงานเลขานุการกรมพิจารณาแล้ว เห็นควร
แจ้งเวียนทุกหน่วยงานเพื่อทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

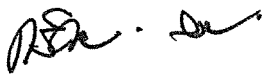

(นายอนุรักษ์ อุไชยกิจ)

เลขานุการกรม

- ๑ ก.พ. ๒๕๕๙

เห็นชอบ

(นายกรීทา สฟโชค)

อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

๕ 5 ก.พ. 2559

ที่ รง ๐๔๐๑/ว ๐๗๖๕

เรียน รองอธิบดี หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม ผู้อำนวยการสำนัก
ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการกลุ่ม
ผู้อำนวยการกลุ่มงาน ผู้อำนวยการสำนักงาน
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานกรุงเทพมหานคร
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติเชียงใหม่
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรม-
ยานยนต์และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับ
อุตสาหกรรมบริการสุขภาพ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้สามารถดาวน์โหลด
รายละเอียดได้ที่ www.dsd.go.th/secretary เอกสารดาวน์โหลด
(หัวข้อเอกสารแจ้งเวียนทั่วไป)

(นายอนุรักษ์ อุไชยกิจ)

เลขานุการกรม

๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
เลขที่รับ ๐๕๑๘
วันที่ ๑ ก.พ. ๒๕๕๙
เวลา ๑๐.๓๐ น.

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
เลขที่รับ ๐๐๓๕๓
วันที่ 1 ก.พ. 2559
เวลาที่ ๑๐.๓๐ น.

ที่ รง ๐๒๐๔.๔/ว ๑๓๒

ถึง กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

พร้อมนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ขอส่งสำเนาหนังสือ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล) ๒๘๖๗ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙ เรื่อง สรุปผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ มาเพื่อโปรดทราบ เป็นการประสานงาน

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

สำนักผู้ประสานงานคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา

โทร. ๐ ๒๒๓๒ ๑๒๘๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๘ ๒๐๒๖

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน	สำนักงานรัฐมนตรี ร.ช.
รับ 28 ส.ค. 2559	รับที่ 094
วันที่ 28 ส.ค. 2559	วันที่ 27 ส.ค. 2559
เวลา 14.40 น.	

ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล) ๒๕๖๗

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗) มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง สรุปลผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพ
ในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
ที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ กรณิการห้ามสตรี
วันที่ 28 ส.ค. 2559

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
935
เวลา 14.23

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล)๓๖๑๙๘ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม ที่ วธ ๐๓๐๔/๔๑๓๐ ลงวันที่ ๒๐
และเอกสารประกอบ
๒. สำเนาหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม ด่วนที่สุด ที่ วธ ๐๓๐๔/๐๐๗ ลงวันที่
และเอกสารประกอบ

ด้านผู้ประสานงาน	ด้านผู้ประสานงาน
พลตรีจักษุณ ๒๕๕๘	พลตรีจักษุณ ๒๕๕๘
รับที่ 186	รับที่ ๒๕๕๘
๒๕๕๘	๒๕๕๘
เวลา 14.39 น.	

ตามที่ได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรี (๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘) มอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรม
เป็นหน่วยงานหลักรับไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสภาการพยาบาล เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทาง
และความเหมาะสมของข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา
เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณิการห้ามสตรี
ที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ นั้น

กระทรวงวัฒนธรรมได้เสนอผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพ
ในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
กรณิการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ มาเพื่อดำเนินการ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๙ รับทราบผลการพิจารณาที่กระทรวง
วัฒนธรรมเสนอ และแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา ทั้งนี้ ได้แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบแล้ว

ที่ รง ๐1๐2.1/ 0215
เรียน ปลัดกระทรวงแรงงาน
เพื่อโปรดแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ
ทราบด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง ทั้งนี้ ได้สำเนา
นำเรียน รมว. รง. ทราบแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

นิเวศน์ ธีรภักดิ์

(น.เบศร์ชัย มุญญอด)

(นางสาวสาวิตรี ชำนาญกิจ)

ผู้อำนวยการสำนักนิติธรรม ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษ

รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี
สำนักนิติธรรม ๒๗ ม.ค. ๒๕๕๙
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๘ (ประชาสัมพันธ์)
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

นางสาวสาวิตรี ชำนาญกิจ
ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ค.อ. น.เบศร์ชัย มุญญอด

จำนวนคดี
ที่ ๖๓ ๐๓๐๔/๐๐๗

กระทรวงวัฒนธรรม

๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัด

กทม.๑๐๗๐๐

๑ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง สรุปลผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา
เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรม

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรม ส่วนที่ ๓๓๓/๕๖๔๔๖ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนมาก ที่ กต ๑๐๐๒/๒๐๒๕ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแจ้งว่ากระทรวงวัฒนธรรมได้เสนอ
สรุปลผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนาเสรีภาพในการปฏิบัติ
ตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม
สวมฮิญาบให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมทราบภายใน ๓๐ วัน แต่ผลการพิจารณาข้อเสนอดังกล่าว
ยังขาดผลการดำเนินการในส่วนของการกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนที่จะนำเสนอคณะกรรมการ
ความละเอียดถี่ถ้วนแล้ว นั้น

ในการนี้ กระทรวงวัฒนธรรม ขอส่งความเห็นของการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีสาระสรุปได้ดังนี้

๑. กระทรวงการต่างประเทศเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะให้หน่วยงานพิจารณาทบทวน กฎหมาย
กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งที่อาจเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา ซึ่งรวมถึง
การแต่งกายอันเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อตามศาสนบัญญัติ

๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา สมควรให้หน่วยงาน และ
เอกชนที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจและความตระหนักในการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา
รวมถึงการแต่งกาย

๓. ไทยเป็นภาคีกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม ดังนี้

๓.๑ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๓.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๓.๓ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

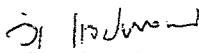
/๕. สำหรับ....

๔. สำหรับข้อเสนอให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเป็นการเฉพาะนั้น ควรพิจารณาถึงความจำเป็นในการออกกฎหมายใหม่โดยให้คำนึงถึงกฎหมายที่มีอยู่แล้วและมีประสิทธิภาพ ในการบังคับใช้ ว่ามีผลครอบคลุมการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุต่างๆ แล้วหรือไม่

๕. ปัจจุบันไทยยังมีได้เป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ ๑๑๑ ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ โดยกระทรวงแรงงานอยู่ในระหว่างการพิจารณาเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ การตีความกรณีบริษัทเอกชนมีกฎหมายห้ามสวมฮิญาบในสถานที่ทำงานว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดยไม่เป็นธรรมหรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนประกอบ โดยควรคำนึงถึงบริบทและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน (อาทิ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ การไม่เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการทำงาน สุขอนามัย เป็นต้น) ร่วมด้วย

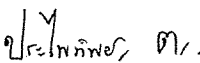
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวประไพเกียรติ ตั้งตรงวาณิช)

พิธีกร สำนักพิธีกรรม

กรมการศาสนา

กองส่งเสริมกิจการฮัจญ์

โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๗๙๕ - ๖

โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๗๙๗

ที่ วธ ๐๓๐๔/๕๑๓๐

กระทรวงวัฒนธรรม

๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัด

กทม.๑๐๗๐๐

๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง สรุปผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๓/๓๖๑๙๗ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี

๒. สรุปความเห็นของหน่วยงานต่างๆ ตามข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ จำนวน ๑๐๐ ชุด

ด้วยกระทรวงวัฒนธรรม ขอนำส่งผลการดำเนินงานตามมติคณะกรรมการรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ เรื่อง ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ มาเพื่อคณะกรรมการรัฐมนตรีทราบ ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ณะศักดิ์ ปฎิมาประกร) กำกับการบริหารราชการกระทรวงวัฒนธรรม ได้เห็นชอบให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีด้วยแล้ว ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

คณะกรรมการรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ เรื่อง รายงานผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ โดยมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าว และสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในภาพรวมร่วมกับ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสภาการพยาบาล เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าว และสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการในภาพรวม แล้วส่งให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเพื่อนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

กระทรวงวัฒนธรรม จำเป็นต้องรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีทราบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘

๓. สารสำคัญ/ข้อเท็จจริง

กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อสรุปผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นด้วยในหลักการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการดังนี้

๓.๑ การพิจารณาทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่ง ที่อาจเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมถึงการแต่งกายที่ไม่อยู่ในข่ายเป็นปฏิบัติที่ต่อหน้าที่พลเมือง และเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งกำชับหน่วยงานในความรับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ที่รองรับเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมถึงการแต่งกายอย่างจริงจัง

สรุปความเห็น เห็นด้วยในหลักการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อย่างไรก็ตามที่ประชุมเห็นว่าในปัจจุบันไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่งใด ที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมทั้งการแต่งกาย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากหน่วยงานระดับปฏิบัติการในบางพื้นที่ ที่ยังไม่ทราบแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ทุกหน่วยงานได้แจ้งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่งให้หน่วยงานในความรับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ที่ออกมาอย่างเคร่งครัด

๓.๒ กำหนดแนวทางในการแต่งกายของพยาบาล นักเรียน และนักศึกษาพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อให้พยาบาล นักเรียน และนักศึกษาพยาบาลที่สังกัดในหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนสามารถสวมผ้าคลุมศีรษะตามหลักศาสนาได้ในลักษณะเดียวกัน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติต่อไป

สรุปความเห็น กระทรวงสาธารณสุขได้เห็นความสำคัญในการแต่งกายของสตรีมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลามจึงได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๓ ฉบับ เพื่อกำหนดแนวทางการแต่งกายของพยาบาล นักเรียนและนักศึกษาพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลามให้เป็นลักษณะเดียวกัน คือ

๑. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร พ.ศ. ๒๕๕๒

๒. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๕๒

๓. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของพนักงานผู้ช่วยกายภาพบำบัด พ.ศ. ๒๕๕๒
ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติในการแต่งกายของสภาการพยาบาล

๓.๓ เรื่องการสร้างความเข้าใจและสร้างความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชน ให้แก่องค์กรธุรกิจในด้านหน้าที่รับผิดชอบโดยอาจจะมีมาตรการในการดำเนินการต่างๆ ทางนโยบาย และทางกฎหมายเพื่อป้องกันส่งเสริมและเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการสวมผ้าคลุมศีรษะตามหลักศาสนา ควรที่จะสร้างความเข้าใจ เพื่อไม่ให้มีการปฏิบัติที่อาจเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และหากมีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ผู้เสียหายก็ควรได้รับการชดเชยและเยียวยาความเสียหาย

สรุปความเห็น ทุกหน่วยงานยินดีให้ความร่วมมือในการสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนารวมถึงการแต่งกาย แต่ไม่สามารถ กำหนดมาตรการหรือบทลงโทษใดๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการได้

๓.๔ การพิจารณาความเหมาะสมในการออกกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ ที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่างๆ ตามที่รับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทย กติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ประเทศไทยเป็นภาคี

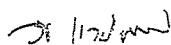
สรุปความเห็น ทุกหน่วยงานได้มีการปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับสิทธิ ในการแต่งกายตามหลักศาสนาของสตรีผู้นับถือศาสนาอิสลามไว้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายกลาง ดังกล่าว

๔. ข้อเสนอของกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม พิจารณาแล้วเห็นสมควรเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อรับทราบ ตามข้อ ๓.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิระ โรจน์พจนรัตน์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนา

กองส่งเสริมกิจการฮัจญ์

โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๗๙๕ - ๖

โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๗๙๗

ด่วนมาก

ที่ กต ๑๐๐๒/๒๐๒๕

กระทรวงการต่างประเทศ

ถนนศรีอยุธยา กทม. ๑๐๕๐๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือกรมการศาสนา ด่วนมาก ที่ วธ ๐๓๐๔/๖๖๕๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้กระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายงานผลการพิจารณาโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ ความแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงการต่างประเทศขอเรียนความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. กระทรวงการต่างประเทศเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะที่ให้หน่วยราชการพิจารณาทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งที่อาจเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา ซึ่งรวมถึงการแต่งกายอันเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อตามศาสนบัญญัติ อาทิ การสวมผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

๒. การดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาตามข้อ ๑ ควรรวมถึงการดำเนินการของทุกภาคส่วนของสังคมรวมทั้งภาคเอกชน โดยหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในเรื่องดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งสังคมที่กลมเกลียวและปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ ในส่วนของการดำเนินการโดยภาคเอกชน สามารถพิจารณาหลักการตาม United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights ประกอบ ซึ่งระบุถึงแนวทางที่รัฐควรผลักดันเพื่อให้ภาคธุรกิจเคารพและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน อีกทั้งประกันการเข้าถึงการเยียวยาในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓. ไทยเป็นภาคีกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม ดังนี้

๓.๑ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) โดยเฉพาะข้อ ๑๘ เกี่ยวกับเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา ซึ่งการจำกัดสิทธิดังกล่าวต้องเป็นไปตามเงื่อนไขตามข้อ ๑๘ วรรค ๓ กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนากระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และตามความจำเป็น เพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

๓.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – ICESCR) โดยเฉพาะข้อ ๒ วรรค ๒ รัฐมีหน้าที่ประกันสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่น โดยสิทธิในการทำงานและสิทธิแรงงานก็ถูกรวมอยู่ในกติกานี้ด้วย

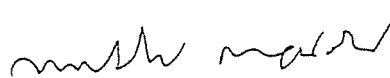
๓.๓ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination – ICERD) ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ อันหมายถึงการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติ กำเนิดหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด ซึ่งมีเจตนาหรือมีผลให้เกิดการระงับหรือกีดกันการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และในด้านอื่น ๆ

๔. กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่า สำหรับข้อเสนอมุ่งให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเป็นการเฉพาะนั้น ควรพิจารณาความจำเป็นในการออกกฎหมายใหม่โดยคำนึงถึงกฎหมายที่มีอยู่แล้วและประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ว่ามีผลครอบคลุมการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุต่างๆ แล้วหรือไม่ ทั้งนี้ ปัจจุบันไทยมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งเพศสภาพ (บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด) นอกจากนี้ การห้ามการเลือกปฏิบัตินั้นยังเป็นหลักการทั่วไปที่มีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด หนึ่ง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาถอนข้อสงวนต่อข้อ ๔ ของ ICERD เกี่ยวกับการมีกฎหมายห้ามการโฆษณาหรือยุยงให้มีการเกลียดชังทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาที่พบว่า ไทยมีกฎหมายเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีตามข้อบทดังกล่าว

๕. ปัจจุบัน ไทยยังมีได้เป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organisation – ILO) ฉบับที่ ๑๑๑ ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ โดยกระทรวงแรงงานอยู่ระหว่างการพิจารณาเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ การตีความกรณีบริษัทเอกชนมีกฎหมายห้ามสวมฮิญาบในสถานที่ทำงานว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนประกอบ โดยควรคำนึงถึงบริบทและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน (อาทิ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ การไม่เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการทำงาน สุขอนามัย เป็นต้น) ร่วมด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์)

อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ

กรมองค์การระหว่างประเทศ

กองการสังคม ฝ่ายสิทธิมนุษยชน

โทร. ๐ ๒๒๐๓ ๕๐๐๐ ต่อ ๑๒๑๕๒

โทรสาร ๐ ๒๖๔๓ ๕๐๖๔

สรุปผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพ ในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในภาพรวมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี นั้น

กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดประชุมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อสรุปผลการพิจารณาข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นด้วยในหลักการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การพิจารณาทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่งที่อาจเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมถึงการแต่งกายที่ไม่อยู่ในข่ายเป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมือง และเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งกำชับหน่วยงานในความรับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ที่รองรับเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมถึงการแต่งกายอย่างจริงจัง

สรุปความเห็น เห็นด้วยในหลักการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อย่างไรก็ตามที่ประชุมเห็นว่าในปัจจุบันไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่งใดที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมทั้งการแต่งกาย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากหน่วยงานระดับปฏิบัติการในบางพื้นที่ ที่ยังไม่ทราบแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ทุกหน่วยงานได้แจ้งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและคำสั่งให้หน่วยงานในความรับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ออกมาอย่างเคร่งครัด

๒ กำหนดแนวทางในการแต่งกายของพยาบาล นักเรียน และนักศึกษาพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อให้พยาบาล นักเรียน และนักศึกษาพยาบาลที่สังกัดในหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะป็นภาครัฐหรือเอกชนสามารถสวมผ้าคลุมศีรษะตามหลักศาสนาได้ในลักษณะเดียวกัน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติต่อไป

สรุปความเห็น กระทรวงสาธารณสุขได้เห็นความสำคัญในการแต่งกายของสตรีมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลามจึงได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๓ ฉบับ เพื่อกำหนดแนวทางการแต่งกายของพยาบาล นักเรียนและนักศึกษาพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลามให้เป็นลักษณะเดียวกัน คือ

๒.๑. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๒. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๓. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การแต่งกายของพนักงานผู้ช่วยกายภาพบำบัด พ.ศ. ๒๕๔๒

ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติในการแต่งกายของสภาการพยาบาล

๓. เรื่องการสร้าง ความเข้าใจและสร้างความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชนให้แก่องค์กรธุรกิจ ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยอาจจะมีมาตรการในการดำเนินการต่างๆ ทางนโยบายและทางกฎหมายเพื่อป้องกันส่งเสริมและเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการสวมผ้าคลุมศีรษะตามหลักศาสนา ควรที่จะสร้างความเข้าใจเพื่อไม่ให้มีการปฏิบัติที่อาจเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และหากมีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมผู้เสียหายก็ควรได้รับการชดเชยและเยียวยาความเสียหาย

สรุปความเห็น ทุกหน่วยงานยินดีให้ความร่วมมือในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนารวมถึงการแต่งกาย แต่ไม่สามารถกำหนดมาตรการหรือบทลงโทษใดๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการได้

๔. การพิจารณาความเหมาะสมในการออกกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่างๆ ตามที่รับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ประเทศไทยเป็นภาคี

สรุปความเห็น ทุกหน่วยงานได้มีการปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับสิทธิในการแต่งกายตามหลักศาสนาของสตรีผู้นับถือศาสนาอิสลามไว้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายกลางดังกล่าว

ความเห็นหน่วยงานต่างๆ ตามข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา
 เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
 กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

ลำดับที่	หน่วยงาน	ความเห็น
๑	กระทรวงศึกษาธิการ	- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ปรับใหม่โดยได้กำหนดการแต่งกายให้กับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากระเบียบของโรงเรียนที่ออกก่อนที่จะประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเกิดข้อร้องเรียนขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้แนะนำและสร้างความเข้าใจกับโรงเรียนแล้ว และทางโรงเรียนกำลังดำเนินการแก้ไขปรับปรุง รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการจะสร้างความเข้าใจให้ทั่วถึง
๒	กระทรวงสาธารณสุข	- กระทรวงสาธารณสุขได้มีระเบียบให้สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถคลุมฮิญาบได้
๓	กระทรวงมหาดไทย	- การสวมฮิญาบเป็นศาสนบัญญัติที่สตรีมุสลิมต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพื่อแสดงให้เห็นถึงการสำรวมในการแต่งกาย และป้องกันตนเอง ซึ่งการสวมฮิญาบมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานแต่อย่างใด และ กระทรวงมหาดไทย ไม่มีกฎระเบียบ หรือข้อบังคับใดๆ ในการห้ามสตรีมุสลิมสวมฮิญาบ
๔	กระทรวงแรงงาน	- เห็นด้วยกับข้อเสนอตามรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องจากการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ และพันธกรณีที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมถึงได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๘ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๘ รวมทั้งกระทรวงได้มอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว

ลำดับที่	หน่วยงาน	ความเห็น
๕	สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา	<p>-รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๕๗ มาตรา ๔ ได้บัญญัติรับรองให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือพิธีในทางศาสนา และเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนนั้น เป็นเสรีภาพส่วนบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในเรื่องนี้ไว้ และในส่วนของคลุ่มฮิญาบของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ ที่กำหนดให้สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามคลุมฮิญาบ เพื่อเป็นการปกปิดร่างกายให้มิดชิด จึงได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่อาจต้องมีข้อยกเว้นในบางกรณี โดยเฉพาะเพื่อความปลอดภัยของชีวิตและร่างกายของผู้คลุมฮิญาบ ซึ่งจะต้องพิจารณาความจำเป็นเป็นรายกรณี</p> <p>ดังนั้น จึงเห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๒ ข้อ</p> <p>๑. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาทบทวนกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบว่ามีการจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้หรือไม่ หากมีก็ต้องปรับปรุงให้มีความเหมาะสม หรือหากมีความจำเป็นต้องจำกัดเสรีภาพในการสวมฮิญาบของผู้นับถือศาสนาอิสลามเพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายผู้สวมฮิญาบ หรือต่อผู้อื่น สมควรกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับหน่วยงานต่างๆ</p> <p>๒. ให้มีการสร้างความเข้าใจและความตระหนักให้แก่องค์กรกิจเพื่อไม่ให้การดำเนินการที่จะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล</p> <p>สำหรับข้อเสนอให้มีกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่างๆ นั้น สมควรต้องมีการพิจารณาเหตุผลและความจำเป็นในการมีกฎหมายกลางให้ชัดเจน เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองความเสมอภาคของบุคคลโดยมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไว้แล้ว</p>

ลำดับที่	หน่วยงาน	ความเห็น
๖	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<p>-เห็นด้วยกับการเสนอให้หน่วยงานปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติ ศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนบัญญัติของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งให้คำนึงถึงสิทธิของหน่วยงานและองค์กรในการพิจารณาเรื่องการแต่งกายตามหลักศาสนาที่เหมาะสมกับลักษณะของงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความจำเป็นอื่นๆ รวมทั้งได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติที่อาจเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมแล้ว</p> <p>-สมควรให้มีการพิจารณาออกกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เพื่อเป็นการเชื่อมโยงกับกฎหมายที่ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมฉบับอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นลด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม แต่ควรพิจารณาศึกษาให้ละเอียดรอบคอบเนื่องจากมีกฎหมายหลายฉบับ</p>
๗	กระทรวงพาณิชย์	<p>-หน่วยงานไม่มีการแบ่งแยกทางศาสนา ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และสามารถให้ความร่วมมือในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ แต่ไม่สามารถกำหนดมาตรการใดๆ ที่จะเป็นภาระกับผู้ประกอบการมากขึ้น รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษก็ไม่สามารถดำเนินการได้</p>
๘	กระทรวงยุติธรรม	<p>เห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ในการให้มีการพิจารณาทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่อาจเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา รวมถึงการแต่งกายที่ไม่อยู่ในข่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองและเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และการพิจารณาความเหมาะสมให้มีกฎหมายกลางที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่างๆ ตามที่รับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ในทุกรูปแบบที่ประเทศไทยเป็นภาคี</p>

ลำดับที่	หน่วยงาน	ความเห็น
๙	สภาการพยาบาล	<p>คณะกรรมการพยาบาลมีมติ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา และการเลือกปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิ่งที่ควรให้การเคารพ ๒. การแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่กำหนดสำหรับพยาบาลมุสลิมและนักศึกษาพยาบาลมุสลิมถือเป็นเครื่องแบบอีกทางเลือกหนึ่ง นอกเหนือจากเครื่องแบบปกติ สำหรับผู้ประสงค์จะปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ ๓. ในฐานะนักวิชาชีพด้านสุขภาพ เสรีภาพนี้ต้องถูกสุขอนามัย ปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น และต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นที่อาจถูกสัมผัสกับเชื้อโรคขณะทำการรักษาพยาบาลด้วย ๔. นักศึกษาพยาบาลมุสลิมเพศหญิง ขณะปฏิบัติงานกับผู้ป่วยโดยตรง โดยทั่วไปแต่งชุดเครื่องแบบขาว สวมผ้าคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ด้วยผ้าเนื้อหนาสีขาว สามารถยึดติดกับหมวกสีขาวทับด้านบน เก็บชายผ้าคลุมศีรษะภายในคอเสื้อ เพื่อปกปิดร่างกาย แขนยาวเหนือศอกเพื่อป้องกันการไม่นำเชื้อโรคจากผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง กระโปรงยาวสูงกว่าพื้นไม่น้อยกว่า ๘ นิ้ว ๕. พยาบาลมุสลิม แต่งกายแบบเดียวกับนักศึกษาพยาบาลมุสลิมหญิง และสามารถเลือกสวมกางเกงขายาวทรงสุภาพ เพื่อความคล่องตัวในขณะปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินในการช่วยชีวิตผู้ป่วย ๖. การแต่งกายในเขตปลอดภัย เป็นไปตามมาตรฐานสากลเพื่อความปลอดภัย ๗. เครื่องแบบสำหรับพยาบาลและนักศึกษามุสลิมชาย จะถูกกำหนดให้เหมาะสมเช่นกัน
๑๐	กระทรวงอุตสาหกรรม	<p>เห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตามรายงานรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตาม ศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ</p>

ลำดับที่	หน่วยงาน	ความเห็น
๑๐	กระทรวงอุตสาหกรรม	เห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติ ตาม ศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณี การห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ.
๑๑	สำนักงานคณะกรรมการกำกับ หลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์	ยินดีให้ความร่วมมือในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติ ตามหลักศาสนบัญญัติดังกล่าว
๑๒	สำนักจุฬาราชมนตรี	การสวมฮิญาบ เป็นศาสนบัญญัติของศาสนาอิสลาม ที่กำหนดให้ สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมผ้าคลุมผมจนปิดหน้าอก เพื่อปกปิด ร่างกายให้มิดชิด เป็นการสำรวม และเป็นสิ่งที่ต้องถือปฏิบัติ

กรมการศาสนา
 วันที่ 10
 14 ต.ค. 2558
 19.206

ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล) ๗๒๑๙๗

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
 ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม ๐๐๐๔/๙๕ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘ พร้อมรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เสนอรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ มาเพื่อดำเนินการ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ รับทราบข้อเสนอ เรื่อง รายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ และมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสภาการพยาบาล เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าว และสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในภาพรวม แล้วส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา และขอได้โปรดพิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ ขอให้แจ้งผลการพิจารณาดำเนินการให้กระทรวงวัฒนธรรมทราบโดยตรงด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

นางสาว สาวิตรี ชำนาญกิจ

(นางสาวสาวิตรี ชำนาญกิจ)
 ผู้อำนวยการสำนักนิติธรรม ปฏิบัติราชการแทน
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักนิติธรรม
 โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๕๖๒ (สืงพงค์)
 โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘ (K1794/D/ส)

สำเนาฉบับ บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานรัฐมนตรี กลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ โทร. ๐ ๒๒๓๒ ๑๐๕๖

ที่ รง ๐๑๐๒.๑๙๗๓/๑๒

วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘

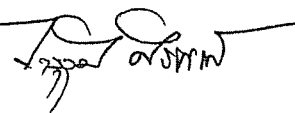
เรื่อง รายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการ
ถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ

เรียน ปลัดกระทรวงแรงงาน

ด้วยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓/ว(ล) ๓๖๑๙๘ ลงวันที่
๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ แจกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ เรื่อง รายงานผลการพิจารณา
เพื่อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย เรื่อง เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพ
ในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือ
ศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีต่อไป รายละเอียดปรากฏ
ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

ทั้งนี้ กรุณาอธิบายหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในส่วน
ที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย จักขอขอบคุณยิ่ง สำหรับในส่วนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ได้จัดทำสำเนา
นำเรียนเพื่อกรุณาทราบในขั้นต้นแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

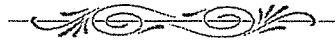
พลโท

(จารุฑิ ศิระพลานนท์)

เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

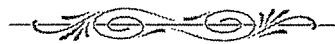
หน.สร.รง..... ..... วันที่ 1๗.๑.๕๘
หัวหน้ากลุ่มงาน..... ..... วันที่ ๑๕.๑.๕๘
เจ้าของเรื่อง..... ..... วันที่ 14.๑.๕๘
.... 14.๑.๕๘

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชา
สหประชาชาติที่ 217 เอ (III) วันที่ 10 ธันวาคม
พ.ศ. 2491

อารัมภบท

โดยที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และสิทธิที่
เท่าเทียมกันและที่ไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิก
ทั้งมวลแห่งครอบครัวมนุษยชาติ เป็นพื้นฐานแห่ง
อิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยที่การไม่นำพาและการหมิ่นในคุณค่าของ
สิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน
ซึ่งเป็นการขัดอย่างร้ายแรงต่อมโนธรรมของ
มนุษยชาติ และการมาถึงของโลกที่ได้มีการ
ประกาศให้ความมีอิสรภาพในการพูดและ
ความเชื่อ และอิสรภาพจากความหวาดกลัวและ
ความต้องการของมนุษย์ เป็นความปรารถนาสูงสุด
ของประชาชนทั่วไป

(2) การสมรสจะกระทำโดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

ข้อ 17 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้

ข้อ 18 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในที่สาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

(International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

อารัมภบท

รัฐภาคีแห่งกติกานี้

พิจารณาว่า ตามหลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาตินั้น การยอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาตินั้นเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติธรรมในโลก

ยอมรับว่า สิทธิเหล่านี้มาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์

ยอมรับว่า ตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อุคมการณ์ที่ว่าเสรีชนอุปโลกเสรีภาพทางพลเมืองและเสรีภาพทางการเมือง และโดยปราศจากความกลัวและความต้อการนั้นสามารถสัมฤทธิ์ผลหากมีการสร้างสภาวะซึ่งทุกคนจะอุปโลกสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ถึง พันธกรณีแห่งรัฐบาลภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติที่จะส่งเสริมการเคารพและการยอมรับ โดยสากลต่อสิทธิและเสรีภาพมนุษยชน

ตระหนักว่า บังเอิญบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต่อบังเอิญบุคคลอื่นและต่อประชาคมของตนมีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริมและการยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ในกติกานี้

ลงกันในข้อต่อไปนี้

ภาค ๑

ข้อ ๑

๑. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนจะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน

๒. เพื่อจูงใจหมายของตน ประชาชนทั้งปวงอาจจัดการ โภคทรัพย์และทรัพยากรธรรมชาติของตนได้อย่างเสรีโดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใด ๆ อันเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ประชาชนจะไม่ถูกลิดรอนจากวิถีทางแห่งการยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใด ๆ

ข้อ ๑๘

๑. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอน ไม่ว่าจะโดยลำพังตัวเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว

๒. บุคคลจะถูกลบยัดบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้

๓. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

๔. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน

ข้อ ๑๙

๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็น โดยปราศจากการแทรกแซง

๒. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

๓. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค ๒ ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

ข้อ ๒๐

๑. การโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ เพื่อการสงคราม เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย

๒. การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย